
Pubers in beeld**OM-beleid bij door jongeren geproduceerde seksuele afbeeldingen van minderjarigen**

De laatste jaren krijgen politie en Openbaar Ministerie (OM) steeds vaker te maken met jongeren die seksuele gedragingen en poses op beeld vastleggen (bijvoorbeeld met een fotocamera, mobiele telefoon of webcam) en deze verspreiden en uitwisselen. Het gaat dan om door jeugdigen geproduceerde afbeeldingen waarin jongeren van 12-17 jaar in een seksuele context zijn vastgelegd. Deze afbeeldingen vallen vanwege hun aard onder de strafbaarheid van art. 240b van het Wetboek van Strafrecht (kinderpornografie). De omstandigheden waaronder deze afbeeldingen worden vastgelegd, variëren. Het gaat om gevallen waarin jongeren bijvoorbeeld door volwassenen verleid worden om seksueel getinte foto's van zichzelf te maken, maar ook om gevallen waarin jongeren een leeftijdsgenoot via foto's trachten te verleiden. Beeldmateriaal kan daarnaast gebruikt worden om een jongere te chanteren of te pesten.

Artikel 240b Wetboek van strafrecht - kinderpornografie

- 1. Met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die een afbeelding - of een gegevensdrager, bevattende een afbeelding - van een seksuele gedraging, waarbij iemand die kennelijk de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, is betrokken of schijnbaar is betrokken, verspreidt, openlijk tentoonstelt, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of in bezit heeft.*
- 2. Met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie wordt gestraft degene die van het plegen van een van de misdrijven, omschreven in het eerste lid, een beroep of een gewoonte maakt.*

Hoe vaak komt dit voor?

De sociale contacten van jongeren verlopen steeds vaker via internet. 93% van de Nederlandse 6-18-jarigen gebruikt internet. Van de Nederlandse jongeren tussen de 15-17 jaar heeft zelfs 100% toegang tot internet.¹ Met de toename van internetgebruik in het sociale verkeer onder jongeren neemt ook het belang van internet in het seksuele verkeer onder de jeugd toe. Steeds meer jongeren doen seksuele ervaringen op via internet en via de mobiele telefoon ("sexting").

Uit onderzoek van de Hogeschool Leeuwarden blijkt dat 3% van de Nederlandse jongeren seksueel getinte foto's op internet plaatst, 4% seksuele handelingen met leeftijdsgenoten filmt met de webcam en 6% deze filmpjes vervolgens via internet deelt.² EU-breed onderzoek rapporteert dat 3%

---

¹ de Haan (2010). *NL kids online. Nieuwe mogelijkheden en risico's van internetgebruik door jongeren*. Den Haag: SCP.

² Kerstens & Stol (2012). *Online slachtoffer- en ouderschap onder Nederlandse jongeren*. Den Haag: Boom Lemma/NHL; *Tieners leveren onbedoeld kinderporno voor het internet*. NRC Handelsblad, 8 oktober 2011.

van de 11-16-jarigen in de EU toegeeft zelf seksueel getinte boodschappen of beelden online verzonden of geplaatst te hebben.³

Het komt ook voor dat jongeren in een internetomgeving vrijwillig seksuele gedragingen verrichten op verzoek van een leeftijdgenoot terwijl dit op beeld wordt vastgelegd, al dan niet met hun medeweten en/of goedkeuring. Vervolgens kan de afbeelding in een kleine of grotere kring worden verspreid. Ook dit gebeurt niet altijd met medeweten en/of toestemming van de betrokkene. 3,5% van de jongeren die in het bezit is van een webcam, heeft weleens zijn of haar borsten of geslachtsdelen voor de webcam laten zien.⁴ 6% van de jongens en 2% van de meisjes geeft toe wel eens een seksfoto of -filmpje van iemand anders te hebben verstuurd.⁵ Politie en OM krijgen regelmatig te maken met jongeren die een foto of een filmpje van zichzelf maken en deze op een social mediasite plaatsen. Daarnaast komen er steeds meer meldingen binnen bij de politie over mensen die afbeeldingen (van zichzelf of van anderen) via bijvoorbeeld Twitter of Whatsapp rondsturen.

Volgens de letter van de wet is in alle bovenstaande gevallen sprake van productie, bezit of verspreiding van kinderpornografie. Dit soort zaken vormen een steeds groter aandeel in het zaakaanbod van de politie. Leukfeldt, Domenie & Stol (2010) becijferden dat 8,3% van de kinderpornoverdachten in 2007 minderjarig was. Het aandeel jeugdige verdachten komt volgens de onderzoekers voort uit de gevallen waarin minderjarigen seksueel getinte foto's of video's van zichzelf en/of elkaar maken.⁶ Aangevers in deze zaken zijn vaak ouders of de op beeld vastgelegde jongere zelf.

Achtergronden

De gedragingen van de betrokken jongeren komen in veel gevallen voort uit seksuele interesse voor een leeftijdgenoot of experimenteergedrag. Jongeren maken afbeeldingen van zichzelf of anderen vanuit een jeugdige impuls om te flirten, daten, te experimenteren met seks of om aandacht van leeftijdsgenoten te krijgen. Er is in dat geval geen sprake van kwaadwillend gedrag en de jongere op de afbeelding heeft daaraan vrijwillig deelgenomen. Deze jongeren hebben geen seksuele interesse voor kinderen en geen intentie om kinderpornografie te produceren, te verzamelen of te verspreiden.⁷

Het komt echter ook voor dat jongeren afbeeldingen van zichzelf produceren omdat ze worden bedreigd, afgeperst, misleid of geïntimideerd, door een jongere of door een volwassene. Productie of verspreiding van afbeeldingen gebeurt daarnaast niet altijd met toestemming of wetenschap van de afgebeelde jeugdige. Dergelijk materiaal wordt bijvoorbeeld verspreid nadat een relatie is beëindigd of om de jongere te pesten of te intimideren.

Gevolgen

Wanneer jongeren zichzelf of een leeftijdgenoot op een seksuele wijze vastleggen op een afbeelding, dan heeft dat lang niet altijd gevolgen. Maar wanneer de beelden worden verspreid of op

---

³ Livingstone, Haddon, Görzig & Ólafsson (2011). *EU Kids online II. Final report*. London: London School of Economics.

⁴ Kerstens & Stol (2012). Online slachtoffer- en ouderschap onder Nederlandse jongeren. Den Haag: Boom Lemma/NHL.

⁵ De Graaf, Kruijer, van Acker & Meijer (2012). *Seks onder je 25^e 2012*. In press.

⁶ Leukfeldt, Domenie & Stol (2010). *Verkenning Cybercrime in Nederland 2009*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

⁷ Wolak & Finkelhor (2011). Sexting: a typology. Crimes against children research center/University of New Hampshire.

internet worden geplaatst, kan dit wel gevolgen hebben. De politie kan een melding ontvangen dat er strafbaar materiaal circuleert en de afbeelding kan gebruikt worden om de jongere te pesten⁸ of intimideren. Een afbeelding die eenmaal op internet staat, zal altijd op internet blijven circuleren en jongeren kunnen op een later moment nog geconfronteerd worden met deze beelden. Daarnaast is van belang dat een aantal landen, waaronder de VS, iemand die strafbaar beeldmateriaal ter beschikking stelt kan vervolgen wanneer die persoon zich op het grondgebied van dat land begeeft. Tot slot blijkt uit onderzoek dat 12% van de jongeren die 'sexy' materiaal van zichzelf online had gezet, hiervan een half jaar later spijt had, meestal vanwege negatieve reacties. 32% van de jongeren die had gestript voor de webcam, vindt dat achteraf vervelend.⁹

Strafbaarheid

Wanneer een minderjarige in een seksuele context op beeld wordt vastgelegd, is de maker van het filmpje strafbaar voor het produceren van kinderporno, ook als de afbeelding is gemaakt door de jongere zelf. Degene die het beeldmateriaal online heeft gezet is strafbaar voor de verspreiding ervan. Daarnaast zijn in veel gevallen de jongeren in de (online) sociale omgeving van de betrokkenen strafbaar voor bezit en evt. verspreiding van kinderpornografisch materiaal.

De betrokkenen zijn zich meestal niet bewust van de strafbaarheid van hun gedragingen. Voor de jeugdige verdachte geldt dat een strafrechtelijke veroordeling o.g.v. 240b Sr grote gevolgen heeft voor zijn of haar toekomst. Zedendelicten kennen een onbeperkte terugkijktermijn en blijven altijd op het strafblad vermeld staan. Onder andere de afgifte van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) wordt dan geweigerd, waardoor de arbeidsperspectieven van de betrokkene behoorlijk worden beperkt.

Opsporings- en vervolgingsbeleid

Hoewel de gedragingen van jongeren en andere betrokkenen in eerdergenoemde gevallen volgens de wet strafbaar zijn onder 240b Sr, kan de achtergrond van het geval danig verschillen en daarmee ook de betrokkenheid van de afgebeelde jongere en de schade die hij of zij daarvan ondervindt. Het is niet de bedoeling van de wetgever geweest de seksuele gedragingen van jongeren in een wederzijdse consensuele en affectieve relatie strafbaar te stellen, zo blijkt ook uit de Memorie van toelichting van art. 240b Sr.¹⁰ Leidend criterium is daarin de schade die is berokkend aan de jongere op de afbeelding en het belang van die jongere (en evt. andere betrokkenen).¹¹

---

⁸ Kerstens & Stol (2012). Online slachtoffer- en ouderschap onder Nederlandse jongeren. Den Haag: Boom Lemma/NHL.

⁹ Ibidem.

¹⁰ De Minister van Justitie heeft in de Memorie van Toelichting van art. 240b Sr (TK 2001-2002, 27 745 nr. 3) de mogelijkheid opengelaten om in voorkomende gevallen af te zien van vervolging. Hij zegt daarover: *In de Aanwijzing kinderpornografie van het College van procureurs-generaal wordt rekening gehouden met verschillende vormen van kinderporno. Daarin zal bij voorbeeld ook aandacht kunnen worden besteed aan gevallen waarin de minderjarige op geen enkele wijze in haar of zijn belangen is geschaad. Men kan daarbij denken aan gevallen in de privésfeer, waarin een oudere minderjarige ermee instemt dat een leeftijdgenoot voor eigen of beider bezit kinderporno vervaardigt. Ik meen dat justitieel optreden in dergelijke gevallen in de regel achterwege kan blijven.* (TK 2001-2002, 27 745 nr. 3)

¹¹ Zie o.a. Gooren (2011), *De strafrechtelijke bescherming van jongeren tegen seksuele contactlegging*, Tijdschrift voor Veiligheid (10) nr. 2. Zie ook het eerder genoemde artikel van Wolak & Finkelhor (2011) en de Memorie van Toelichting behorend bij art. 240b Sr.

Opsporing

Als de politie een aangifte of melding krijgt van een door een jeugdige geproduceerde seksuele afbeelding (zoals een filmpje of een foto gemaakt met webcam of mobiele telefoon), wordt de afbeelding beoordeeld en wordt gekeken naar de leeftijd van degene die op de afbeelding te zien is. Als het gaat om een strafbare afbeelding van iemand onder de 12 jaar, dan wordt in beginsel uitgegaan van dwang of ontucht en wordt een volledig opsporingsonderzoek verricht. Betreft het een strafbare afbeelding van een minderjarige boven de 12 jaar, dan wordt over het algemeen eerst een gesprek gevoerd met de jongere. De gegevensdragers waarop de afbeelding staat, worden in beslag genomen en het materiaal wordt bekeken en naar de landelijke eenheid van de politie gestuurd.¹² Daarna worden de eventuele andere betrokkenen gehoord. De politie let onder andere op de volgende punten:

- of de seksuele gedragingen vrijwillig werden verricht, of dat er op enig moment sprake is geweest van druk of dwang;
- of de afbeeldingen met medeweten van de afgebeelde minderjarige tot stand zijn gekomen;
- de leeftijd van degene op de afbeelding en eventuele andere betrokkenen;
- de relatie tussen degene op de afbeelding en eventuele andere betrokkenen;
- of er sprake kan zijn van een commerciële inslag;
- in welke mate de beelden zijn verspreid.

Op basis van de bevindingen van de rechercheurs beslist de officier van justitie of er nader onderzoek wordt verricht.

Indien mogelijk (en haalbaar) worden de bezitters van de afbeeldingen benaderd. Bij de minderjarige personen waarvan bekend is dat zij de afbeeldingen in bezit hebben, wordt de uitlevering gevorderd van de gegevensdrager waarop het materiaal staat. De afbeeldingen worden door de politie verwijderd. In een persoonlijk gesprek wordt de bezitter van de afbeeldingen bevraagd over eventuele verdere verspreiding van het materiaal. De bezitter wordt door de politie geïnformeerd over het feit dat bezit van het betreffende materiaal strafbaar is en hij of zij wordt voorgelicht over de (mogelijke) consequenties voor de toekomst, bijvoorbeeld bij de aanvraag van een VOG.

Als de afbeelding op internet is geplaatst, probeert de politie deze weer van het internet af te krijgen. Het is echter vaak niet mogelijk om beeldmateriaal volledig van het internet te (laten) verwijderen. De politie kan evenmin altijd volledig achterhalen wie in bezit zijn van het beeldmateriaal en wie de beelden hebben doorgestuurd. De politie kan dan ook niet altijd voorkomen dat het materiaal alsnog op internet belandt. Hier moeten de betrokkenen rekening mee houden.

Vervolgingsbeslissing

De wijze waarop de persoon op de afbeelding in zijn of haar belangen is geschaad dient leidend te zijn bij de afweging om wel of niet te vervolgen. In het geval de verdachte minderjarig is, dienen de gevolgen van vervolging eveneens te worden meegewogen. De officier van justitie beslist uiteindelijk of een betrokkene wordt vervolgd en voor welke feiten.

---

¹² De landelijke eenheid heeft een landelijke databank van kinderpornografische afbeeldingen. De afbeelding wordt hierin opgenomen, zodat bij het opnieuw aantreffen van de afbeelding, de rechercheurs niet opnieuw onderzoek hoeven te verrichten naar de herkomst ervan.

In gevallen waarin de op de afbeelding vastgelegde persoon en eventuele andere betrokkene(n) minderjarig zijn (of er is een beperkt leeftijdsverschil) en geen sprake is van druk of dwang, is vervolging zeker niet altijd in het belang van de betrokkene(n). Verwijdering van het materiaal van de gegevensdragers van de betrokkenen kan in sommige gevallen voldoende zijn. Wanneer sprake is van kwade bedoelingen bij de productie of verspreiding van het materiaal, een volwassene betrokken lijkt te zijn of in gevallen waarin druk of dwang is uitgeoefend, lijkt een strafrechtelijk ingrijpen (meer) aangewezen. Hiervoor zijn verschillende mogelijkheden. Ernstige gevallen kunnen worden bestraft door toepassing van art. 240b Sr, terwijl voor minder ernstige zaken eventueel ook de toepassing van bijvoorbeeld art. 266 Sr (belediging) of 261 Sr (smaad) openstaat.

In individuele zaken beslist de officier van justitie of het OM overgaat tot vervolging en voor welke feiten. Uiteindelijk gaat het erom dat zoveel mogelijk recht wordt gedaan aan de specifieke omstandigheden van het geval en dat de schade voor degene die op de afbeelding staat, zoveel mogelijk beperkt wordt. Daarbij worden ook de belangen van andere betrokkenen meegewogen, zeker wanneer het gaat om minderjarigen die zich niet altijd bewust zijn van de ernst en de strafbaarheid van hun gedragingen en voor wie een veroordeling voor kinderpornografie ernstige gevolgen kan hebben voor hun carrière.